

BOSHLANG‘ICH TA‘LIM INTEGRATSIYASI ORQALI O‘QUVCHILARDA GENDER TENGLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH MEKANIZMLARI

<https://doi.org/10.24412/2181-1784-2026-20-278-281>

Yuldosheva Madina Malik qizi

Xalqaro Nordik universiteti “Pedagogika” mutaxassisligi

I-bosqich magistranti

ymadinam@mail.ru

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada boshlang‘ich ta‘lim jarayonida fanlararo integratsiya asosida o‘quvchilarda gender tenglik madaniyatini shakllantirishning pedagogik mexanizmlari yoritilgan. Unda gender tenglik tushunchasining mazmun-mohiyati, uni boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga singdirishning didaktik va tarbiyaviy imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, integratsiyalashgan darslar, interfaol metodlar, tarbiyaviy mashg‘ulotlar hamda o‘quv muhitining gender sezgiriligini ta‘minlash orqali tenglik madaniyatini rivojlantirish yo‘llari ochib berilgan va pedagogik jarayonni takomillashtirish bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: Boshlang‘ich ta‘lim, ta‘lim integratsiyasi, gender tenglik, gender madaniyat, fanlararo bog‘liqlik, tarbiya, pedagogik mexanizmlar, interfaol metodlar.

МЕХАНИЗМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГЕНДЕРНОЙ КУЛЬТУРЫ РАВЕНСТВА У УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ ИНТЕГРАЦИЮ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

АННОТАЦИЯ

В данной статье освещаются педагогические механизмы формирования культуры гендерного равенства у учащихся на основе межпредметной интеграции в процессе начального образования. В ней анализируются содержание и сущность понятия гендерного равенства, а также дидактические и воспитательные возможности его внедрения в обучение учащихся начальных классов. Кроме того, раскрываются пути развития культуры равенства посредством интегрированных уроков, интерактивных методов, воспитательных занятий, а также обеспечения гендерной чувствительности образовательной среды. Статья имеет практическую значимость для специалистов, занимающихся совершенствованием педагогического процесса.

Ключевые слова: Начальное образование, образовательная интеграция, гендерное равенство, гендерная культура, межпредметная связь, воспитание, педагогические механизмы, интерактивные методы.

MECHANISMS FOR FORMING A CULTURE OF GENDER EQUALITY AMONG STUDENTS THROUGH THE INTEGRATION OF PRIMARY EDUCATION

ABSTRACT

This article highlights the pedagogical mechanisms for developing a culture of gender equality among students through interdisciplinary integration in the process of primary education. It analyzes the content and essence of the concept of gender equality, as well as the didactic and educational opportunities for instilling it in primary school students. In addition, the article reveals ways to promote a culture of equality through integrated lessons, interactive methods, educational activities, and ensuring gender sensitivity in the learning environment. The

study is of practical significance for specialists engaged in improving the pedagogical process.

Keywords: *primary education, educational integration, gender equality, gender culture, interdisciplinary connection, upbringing, pedagogical mechanisms, interactive methods.*

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri — barkamol shaxsni tarbiyalash bilan bir qatorda, jamiyatda gender tenglik tamoyillarini qaror toptirishdan iboratdir. Ayniqsa, shaxs dunyoqarashi shakllana boshlaydigan boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarda tenglik, hurmat, hamkorlik va adolat tushunchalarini singdirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan, boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya asosida gender tenglik madaniyatini shakllantirish pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Hozirgi kunda gender tenglik masalasi nafaqat ijtimoiy-siyosiy, balki pedagogik muammo sifatida ham dolzarblik kasb etmoqda. Jamiyatda erkak va ayolning teng huquqliligi, imkoniyatlar va mas'uliyatlar uyg'unligini ta'minlash bevosita ta'lim jarayonidan boshlanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida stereotip qarashlarning oldini olish, teng munosabat madaniyatini erta yoshdan shakllantirish zarur. Shu sababli, boshlang'ich ta'lim fanlarini integratsiyalash orqali gender tenglik g'oyalarini o'quv mazmuniga singdirish dolzarb pedagogik vazifa hisoblanadi. [1.25.]

Gender tenglik — bu ta'lim jarayonida qiz va o'g'il bolalarga teng huquq, imkoniyat va sharoitlar yaratishni anglatadigan pedagogik tushunchadir. Uning pedagogik mohiyati o'quvchilarda jinsiga qarab kamsitishsiz munosabat, o'zaro hurmat, hamkorlik va adolat tamoyillarini shakllantirishdan iborat. Ta'lim jarayonida gender tenglikni ta'minlash orqali har bir bolaning individual qobiliyatlari, qiziqishlari va salohiyatini erkin rivojlantirish imkoniyati yaratiladi.

Boshlang'ich ta'limda gender tenglik tushunchasi o'quvchilarning ijtimoiy tajribasi va dunyoqarashi shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchi tomonidan qo'llaniladigan metodlar, dars mazmuni va tarbiyaviy faoliyatda tenglik g'oyalarining aks etishi bolalarda gender stereotiplarining oldini olishga xizmat qiladi. Shu tariqa, gender tenglik pedagogik jihatdan barkamol, tolerant va ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalashning muhim omili hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya — bu o'quv fanlari o'rtasidagi mazmuniy, metodik va maqsadli bog'liqlikni ta'minlashga qaratilgan pedagogik yondashuvdir. Uning nazariy asoslari ta'limning yaxlitligi, tizimlilik va uzviyligi tamoyillariga tayangan holda, o'quvchilarda bilimlarni bo'laklarga ajratmasdan, kompleks va mantiqiy ravishda o'zlashtirishni ko'zda tutadi. Integratsiya orqali fanlar o'rtasidagi umumiy tushunchalar, g'oyalar va qadriyatlar uyg'unlashtiriladi.

Mazkur yondashuv boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlariga mos bo'lib, ularning tafakkurini rivojlantirish, hayotiy ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. [2.65.] Fanlararo integratsiya didaktik jihatdan o'quv faoliyatining samaradorligini oshiradi, bilimlarni amaliyot bilan bog'lash imkonini yaratadi hamda tarbiyaviy maqsadlarni, jumladan, gender tenglik, hamkorlik va ijtimoiy mas'uliyat kabi tushunchalarni o'quv mazmuniga

tabiiy ravishda singdirish uchun nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi.

O‘quvchilarda gender tenglik madaniyatini shakllantirish mexanizmlari

- integratsiyalashgan darslar orqali
- interfaol metod va texnologiyalar yordamida
- tarbiyaviy mashg‘ulotlar va sinfdan tashqari faoliyatda

Integratsiyalashgan darslar orqali

Integratsiyalashgan darslar o‘quvchilarda gender tenglik madaniyatini shakllantirishning samarali mexanizmlaridan biridir. Bunda ona tili, o‘qish savodxonligi, matematika, tabiatshunoslik va tarbiya fanlari mazmunida erkak va ayolning jamiyatdagi teng o‘rni, o‘zaro hurmat va hamkorlik g‘oyalari uyg‘unlashtirib beriladi.

Interfaol metod va texnologiyalar yordamida

Interfaol metodlar — munozara, rolli o‘yinlar, guruhli ishlash, “aqliy hujum” va loyiha metodlari orqali o‘quvchilar teng huquqlilik va hamkorlik tamoyillarini amalda his etadilar. Ushbu jarayonda har bir o‘quvchining fikri muhimligi ta’kidlanadi va jinsidan qat’i nazar teng ishtirok etishiga sharoit yaratiladi.

Tarbiyaviy mashg‘ulotlar va sinfdan tashqari faoliyatda

Tarbiyaviy mashg‘ulotlar hamda sinfdan tashqari tadbirlar gender tenglik madaniyatini mustahkamlashda muhim o‘rin tutadi. Sinf soatlari, suhbatlar, mavzuli tadbirlar va jamoaviy loyihalar orqali o‘quvchilarda o‘zaro hurmat, mas’uliyat va teng munosabat madaniyati shakllanadi. [3.76]

Boshlang‘ich ta’lim muhitida gender sezgirlikni ta’minlash, avvalo, o‘qituvchining pedagogik pozitsiyasi va kasbiy madaniyatiga bog‘liq. O‘qituvchi barcha o‘quvchilarga jinsidan qat’i nazar teng munosabatda bo‘lishi, baholashda adolatni saqlashi va gender stereotiplardan xoli yondashuvni namoyon etishi zarur. Dars jarayonida ishlatiladigan misollar, matnlar va topshiriqlarda qizlar hamda o‘g‘il bolalarning teng faol obrazlarda aks etishi muhim omil hisoblanadi. [5.4.]

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich ta’lim jarayonida fanlararo integratsiya asosida o‘quvchilarda gender tenglik madaniyatini shakllantirish muhim pedagogik ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv orqali o‘quvchilarda teng huquqlilik, o‘zaro hurmat va hamkorlik kabi ijtimoiy qadriyatlar erta yoshdan boshlab shakllanadi. Integratsiyalashgan darslar, interfaol metodlar hamda tarbiyaviy mashg‘ulotlar gender stereotiplarning oldini olishga va har bir bolaning shaxsiy imkoniyatlarini to‘liq namoyon etishiga sharoit yaratadi. Shu bilan birga, boshlang‘ich ta’lim muhitida gender sezgirlikni ta’minlash o‘qituvchining kasbiy mahorati, ta’lim mazmuni va tarbiyaviy faoliyatning uzviyligi bilan chambarchas bog‘liqdir. Ta’lim jarayonida gender tenglik g‘oyalarining tizimli ravishda singdirilishi natijasida jamiyatda ijtimoiy adolat, bag‘rikenglik va fuqarolik mas’uliyatiga ega bo‘lgan barkamol avlodni tarbiyalash imkoniyati kengayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ta’lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid” farmon va qarorlari. — Toshkent, 2017–2023.

2. UNICEF. *Gender-responsive pedagogy in primary education*. — New York, 2020.
3. G‘ofurov, B.S. *Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi*. — Toshkent: Akademnashr, 2017.
4. Yuldoshev, U. (2018). Problems of Choosing Methods and Technologies in Musical Pedagogics. *Eastern European Scientific Journal*, (2).
5. Yuldoshev, U. Y. (2021). PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL APPROACHES TO THE PROFESSIONAL PREPARATION OF THE FUTURE MUSIC TEACHER. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS*, 2(10), 56-61.